

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně senátu Kateřiny Šimáčkové a soudců Ludvíka Davida (soudce zpravodaj) a Vojtěcha Šimíčka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **JUDr. P. H.**, právně zastoupeného JUDr. Tomášem Sokolem, advokátem se sídlem Sokolská 60, Praha 2, proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 6. 2018 č. j. 5 T 2/2013-13154 a jinému zásahu téhož soudu ve věci projednávané pod sp. zn. 5 T 2/2013, za účasti Krajského soudu v Plzni, jako účastníka řízení, takto:

I. Jiným zásahem Krajského soudu v Plzni ve věci projednávané pod sp. zn. 5 T 2/2013, jenž spočíval v průtazích a nečinnosti jmenovaného soudu při rozhodování o bližší neurčené části stěžovatelových žádostí o vrácení věcí zajištěných dne 23. 9. 2010 podle § 78 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 265/2001 Sb., bylo porušeno stěžovatelovo právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a právo na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 6. 2018 č. j. 5 T 2/2013-13154 bylo porušeno stěžovatelovo právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a právo na řádné odůvodnění rozhodnutí podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

III. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 6. 2018 č. j. 5 T 2/2013-13154 se proto ruší.

Odůvodnění

1. Ústavnímu soudu byl doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), v němž byl obsažen petit v následujícím znění:

„I. Krajský soud v Plzni porušil svým postupem základní práva stěžovatele na ochranu vlastnictví, na soudní ochranu a na projednání věci bez zbytečných průtahů, zaručená v čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 6. 2018, č. j. 5 T 2/2013-13154, se proto ruší.“

2. Vzhledem k nepřesné a vnitřně rozporné formulaci petitu ústavní stížnosti bylo nutné najít odpověď na dvě zcela zásadní otázky. Zaprvé, Ústavní soud posuzoval, proti

kterému usnesení Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) směřuje nyní posuzovaná ústavní stížnost. Stěžovatel v ústavní stížnosti označil jako napadené rozhodnutí usnesení krajského soudu ze dne 18. 6. 2018 č. j. 5 T 2/2013-18154. Dle zjištění Ústavního soudu však ve spisu obecných soudů neexistovalo žádné odpovídající rozhodnutí založené na příslušném čísle listu, neboť spisový materiál obecných soudů byl v rozhodné době o několik tisíc stran kratší. Současně ale Ústavní soud zjistil, že stěžovatelovo chybné označení napadeného rozhodnutí patrně pramení z toho, že příslušný svazek spisu obecných soudů byl zpětně přečíslován. Konkrétně je již od prvního pohledu zřejmé, že označení čísel listů v tomto svazku soudního spisu bylo zaběheno a zpětně změněno tak, aby odpovídalo skutečnému rozsahu soudního spisu a pořadí v něm založených listin. Skutečnost, že krajský soud v blíže neurčené době zpětně změnil čísla listů v příslušném svazku soudního spisu, nemůže jít k tíži stěžovatele. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že nyní posuzovaná ústavní stížnost ve skutečnosti směřuje proti usnesení krajského soudu č. j. 5 T 2/2013-13154, nikoli proti usnesení krajského soudu č. j. 5 T 2/2013-18154.

3. Zadruhé, Ústavní soud posuzoval, zda stěžovatelova ústavní stížnost směřuje pouze proti usnesení krajského soudu ze dne 18. 6. 2018 č. j. 5 T 2/2013-13154 (jak napovídá formulace petitu ústavní stížnosti sub II.), anebo směřuje také proti postupu krajského soudu ve věci projednávané pod sp. zn. 5 T 2/2013 (jak naznačuje formulace petitu ústavní stížnosti sub I.). Stěžovatelem navrhovaný petit je totiž vnitřně rozporný, nekonzistentní a přehlíží rozdíl mezi ústavní stížností směřující proti pravomocnému rozhodnutí na straně jedné a ústavní stížností směřující proti tzv. jinému zásahu orgánu moci veřejné na straně druhé [srov. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Po komplexním zhodnocení obsahu ústavní stížnosti a pamatujíc na to, že při uplatňování procesních pravidel podmiňujících právo na přístup k soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je nutno zamezit nadměrnému formalismu [přiměřeně srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále též „ESLP“) ve věci *Bulena proti České republice* ze dne 20. 4. 2004 č. 57567/00, § 29-30; rozsudek ESLP ve věci *Kadlec a další proti České republice* ze dne 25. 5. 2005 č. 48478/99, § 25-26], dospěl Ústavní soud k závěru, že stěžovatel napadá nejen v záhlaví citované usnesení krajského soudu, nýbrž brojí také proti jinému zásahu krajského soudu. Protiústavnost jiného zásahu (postupu) jmenovaného soudu shledává v tom, že navzdory jeho opakovaným žádostem o vydání zajištěných věcí o nich jmenovaný soud po dobu mnoha let nerozhodl.

I. Rekapitulace skutkového stavu a obsah napadených rozhodnutí

4. Z obsahu ústavní stížnosti, napadeného rozhodnutí, přiložených listin a spisového materiálu obecných soudů Ústavní soud zjistil, že nyní napadené rozhodnutí bylo vydáno v rámci trestního řízení, jež se týkalo mimo jiné stěžovatelových obrazů signovaných jako Vasilij Kandinskij „*Zelená, žlutá, červená*“, Marc Chagall „*Vojevůdce*“, „*Houslista*“, „*Kostelík*“, Kasimir S. Malevich „*Venkovan*“, Alexandr M. Rodchenko „*Bez titulu*“, „*Kompozice*“, August Macke „*Tři ženy*“, „*Promenáda v Zoo*“, Franz Marc „*U řeky*“, „*Koně*“, „*Les*“, Amedeo Modigliani „*Maria*“, Max Herman Pechstein „*Rybářský člun*“, Emil Nolde „*Květiny*“, Ludwig Ernst Kirchner „*Ženský akt v přírodě*“ (dále jen „obrazy“). Trestní řízení bylo vedeno proti osobám odlišným od stěžovatele, jenž v něm jako vlastník padělaných obrazů vystupoval toliko v roli poškozeného.

5. Dne 23. 9. 2010 stěžovatel prostřednictvím svého právního zástupce dobrovolně bez předchozí výzvy předal Policii České republiky, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, Službě kriminální policie a vyšetřování (dále jen „policejní orgán“) obrazy s veškerými relevantními listinami (např. kupní smlouvou nebo odbornými posudky) a s explicitní žádostí o jejich vrácení bez zbytečného odkladu poté, co již nebudou potřeba pro účely trestního řízení (viz č. l. 5927 spisu obecných soudů). Dne 18. 8. 2011 stěžovatel prostřednictvím právního zástupce zaslal policejnímu orgánu první žádost o vrácení obrazů, neboť po dobu téměř jednoho roku od jejich zapůjčení nebyl informován o tom, kde se nacházejí, k čemu jsou užívány a kdy mu budou vráceny (viz č. l. 5947 spisu obecných soudů). Policejní orgán tuto žádost přípisem ze dne 22. 9. 2011 č. j. UOOZ-94/TČ-2009-200406 zamítl, protože bylo nutno provést znalecké zkoumání obrazů.

6. Stěžovatel poté opakovaně žádal o vrácení obrazů, avšak bezúspěšně. Dne 19. 4. 2013 požádal Krajské státní zastupitelství v Plzni (dále jen „krajské státní zastupitelství“) o vrácení obrazů, neboť měl za to, že jsou zadržovány bezdůvodně dlouho. V reakci na to mu bylo pouze sděleno, že s ohledem na podání obžaloby byla věc postoupena krajskému soudu, nicméně o žádosti samotné nebylo po dobu mnoha – přinejmenším pěti – let formálně rozhodnuto ani krajským státním zastupitelstvím, ani krajským soudem. Totéž lze říct i o stěžovatelových pozdějších žádostech o vrácení zajištěných obrazů, urgencích nebo žádostech o řádné doručení přípisu krajského soudu ze dne 14. 12. 2015, adresovaného Obvodnímu soudu pro Prahu 2, jímž bylo dle stěžovatele materiálně, nikoli však formálně, rozhodnuto o jeho žádostech o vrácení zajištěných obrazů (viz např. poslední žádost o vrácení zajištěných obrazů, jež je založena na č. l. 13116 až 13117 spisu obecných soudů).

7. Jelikož o stěžovatelových žádostech o vrácení obrazů nebylo formálně rozhodnuto a obrazy byly i nadále drženy orgány činnými v trestním řízení, stěžovatel dne 23. 4. 2018 podal stížnost na průtahy v řízení [viz § 164 odst. 1 ve spojení s § 126 odst. 2 písm. c) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů]. O stěžovatelově stížnosti na průtahy bylo rozhodnuto přípisem ze dne 10. 5. 2018 sp. zn. St 13/2018-6 tak, že byla shledána nedůvodnou. V odůvodnění místopředseda krajského soudu uvedl, že stěžovatelem „*uvedené věcné a časové údaje jsou zcela správné. Musím souhlasit s tím, že o žádosti o vrácení věci důležitých pro trestní řízení skutečně nebylo rozhodnuto po značně dlouhou dobu, vlastně po celou dobu, kdy probíhá ve věci řízení před soudem.*“ Současně je však v jinak mimořádně stručném odůvodnění uvedeno, že § 78 odst. 7 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 55/2017 Sb. (dále jen „trestní řád“), nelze vykládat tak, že výraz neodkladně znamená, že o žádosti o vrácení věci má být rozhodnuto „*ihned, bez ohledu na to, zda má soud dostatek důkazů pro rozhodnutí. A právě nezbytnost provést dokazování v rozsahu, který umožňuje vydat rozhodnutí, je dle mého názoru důvodem, proč dosud nebylo o žádosti rozhodnuto.*“ O stěžovatelových žádostech tudíž i nadále nebylo nijak formálně rozhodnuto.

8. Jediným rozhodnutím, které bylo ve věci zajištění stěžovatelových obrazů krajským soudem vydáno, bylo ústavní stížností napadené zamítavé usnesení krajského soudu ze dne 18. 6. 2018, resp. 19. 6. 2018 č. j. 5 T 2/2013-13154. Uvedené usnesení ale trpí celou řadou formálních nedostatků. Jedním z nich je mj. to, že v záhlaví citovaného usnesení není uvedeno, o čem přesně krajský soud rozhodoval, proč z něj není zřejmé

ani to, zda krajský soud rozhodl o všech stěžovatelových žádostech o vrácení zajištěných obrazů nebo pouze o některé, resp. některých z nich. Dalším z formálních nedostatků je skutečnost, že v citovaném usnesení jsou uvedeny dva rozdílné údaje o tom, kdy krajský soud rozhodl. Přehlédnout nelze ani to, že krajský soud zpětně „přečísloval“ všechny listiny založené v příslušném svazku soudního spisu, v důsledku čehož došlo ke změně označení stovek stran soudního spisu, včetně označení napadeného usnesení (v podrobnostech viz výše, bod 2). V extrémně stručném odůvodnění napadeného usnesení je pak pouze stručně konstatováno, že žádosti stěžovatele nelze vyhovět, neboť obrazy jsou i nadále věcmi důležitými pro trestní řízení a potřeba jejich odborného posuzování může nastat až do právní moci meritorního rozhodnutí.

9. Po podání ústavní stížnosti došlo k určitému vývoji ve věci. Usnesením krajského soudu ze dne 19. 3. 2019 č. j. 5 T 2/2013-13644 bylo rozhodnuto, že stěžovateli mají být vráceny obrazy, které v září 2010 vydal policejnímu orgánu. Proti uvedenému usnesení byla jedním z obviněných, jemuž měly být rovněž vráceny zajištěné obrazy, podána stížnost k Vrchnímu soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“), jenž o ní rozhodl usnesením ze dne 13. 3. 2020 č. j. 5 To 66/2019-13760 tak, že ji zamítl. Další opravný prostředek proti citovanému usnesení krajského soudu nebyl přípustný. Rozhodnutí krajského soudu tudíž nabylo právní moci dne 18. 3. 2020.

II. Obsah ústavní stížnosti

10. Stěžovatel v ústavní stížnosti popisuje skutkové okolnosti případu, průběh řízení a postup, resp. nečinnost krajského soudu, obsah napadeného usnesení krajského soudu a obsah dalších souvisejících rozhodnutí. Poukazuje na to, že jeho žádosti o vrácení obrazů, urgencye a stížnosti na nečinnost byly po dobu mnoha let zcela přehlíženy nebo s pochybným odůvodněním odsouvány stranou. Krajský soud po dlouhou dobu fakticky odmítal stěžovateli vrátit zajištěné obrazy, aniž by k tomu existoval jakýkoliv důvod a aniž by o tom jakkoli formálně rozhodl. O zamítnutí jeho žádosti o vrácení obrazů bylo formálně rozhodnuto až po více než pěti letech od jejího podání. Libovůle, s jakou krajský soud postupoval, se měla projevit hned ve dvou rovinách – zaprvé, v rovině liknavosti při vyřizování žádosti o vrácení obrazů, která se projevila v extrémních a zcela nedůvodných průtahích v řízení; zadruhé, v rovině liknavosti při samotném odůvodnění napadeného rozhodnutí, v němž prakticky absentuje jakékoliv *ratio*.

11. K liknavosti krajského soudu při vyřizování jeho žádostí dle § 78 odst. 7 trestního řádu stěžovatel připomíná, že dle uvedeného ustanovení má být o žádosti rozhodnuto „*neodkladně*“. Krajský soud v napadeném rozhodnutí, jakož i místopředseda krajského soudu při vyřizování stěžovatelovy stížnosti na průtahy, však pojem „*neodkladně*“ interpretovali nanejvýš kuriózním způsobem. V (ústavní stížnosti nenapadeném) rozhodnutí (resp. spíše připisu) o stěžovatelově stížnosti na průtahy v řízení interpretoval místopředseda krajského soudu uvedený pojem v podstatě tak, že o žádosti o vrácení zajištěných věcí nemusí být rozhodnuto „*ihned*“, nýbrž až tehdy, když odpadne nutnost provést dokazování v rozsahu, který umožňuje vydat (meritorní) rozhodnutí. Na to pak navázal i krajský soud. Z odůvodnění napadeného usnesení navíc plyne jenom to, že dle chápání krajského soudu nelze zajištěné věci vydat, dokud je vedeno trestní řízení, neboť v budoucnosti by teoreticky mohla vzniknout potřeba jejich odborného posouzení. V důsledku liknavého postupu krajského soudu byly stěžovatelovy obrazy zajištěny po dobu mnoha let, aniž by bylo jakkoli rozhodnuto o stěžovatelových žádostech o jejich vrácení, byť zákon příslušným orgánům ukládal povinnost rozhodnout o nich

„*neodkladně*.“ V této souvislosti stěžovatel poukazuje na nálezn sp. zn. III. ÚS 2952/16 ze dne 26. 9. 2017 (N 178/86 SbNU 831), v němž byl za hrubě nezákonný označen postup, kdy o žádosti na zrušení zajištění peněžních prostředků na účtu bylo rozhodnuto až po třech letech od jejího podání. Ve věci stěžovatele tomu bylo více než pět let. Stěžovatel rovněž poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013 sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, z něhož plyne, že ačkoli obdobný pojem „*bez zbytečného odkladu*“ přímo neurčuje, v jakém konkrétním časovém rámci je nutno konat, jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné jednání směřující ke splnění povinnosti. Jde tudíž o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů. Nedodržení této lhůty vedlo dle názoru stěžovatele k porušení jeho práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dle čl. 38 odst. 2 Listiny a jeho práva na ochranu vlastnictví dle čl. 11 odst. 1 Listiny. Porušení týchž základních práv stěžovatel spatřuje také v tom, že zajištění jeho obrazů jakožto věci důležitých pro trestní řízení je nepřiměřeně dlouhé a trvá již od roku 2010.

12. K liknavosti krajského soudu při odůvodňování napadeného rozhodnutí stěžovatel uvádí, že krajský soud se ani nepokusil uvést aktuální nebo potenciální budoucí důvody, pro které není možné obrazy vrátit. Napadené rozhodnutí čítá pouze jednu stranu a prakticky v něm absentuje *ratio*. Stěžovatel v této souvislosti poukazuje na nálezn sp. zn. I. ÚS 1680/13 ze dne 22. 12. 2015 (N 219/79 SbNU 517), z něhož plyne, že právo na řádné odůvodnění je součástí principů spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Řádnost odůvodnění je nutno posuzovat případ od případu, přičemž je nezbytné zohlednit, zda argument, na který soud v odůvodnění neodpověděl, je pro souzenou věc relevantní. Atributem tohoto práva je řádně vyložená, logicky konzistentní a přesvědčivá aplikace práva na projednávaný případ. Napadené rozhodnutí žádný z těchto atributů nevykazovalo.

III. Vyjádření účastníka řízení

13. Krajský soud prostřednictvím předsedy senátu Mgr. Tomáše Boučka ve svém stručném vyjádření shrnul podstatu trestního řízení, v rámci něhož bylo vydáno napadené rozhodnutí, a zejména připomněl, že stěžovatel měl v tomto řízení postavení poškozeného. K potřebě zajištění obrazů uvedl, že „*v daném případě se jednalo o věci důležité pro trestní řízení, které měly být předmětem trestné činnosti, a potřeba jejich případného odborného posuzování mohla nastat. Nikoli jen v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem. Zejména pak proto, že obžalovaní vždy tvrdili, že se jednalo o obrazy pravé.*“ Krajský soud rovněž sdělil, že ve věci bylo meritorně rozhodnuto a usnesením ze dne 19. 3. 2019 bylo rozhodnuto o vrácení obrazů mj. stěžovateli, čímž bylo jeho žádosti vyhověno.

14. Ústavní soud nepovažoval za nezbytné zaslat stěžovateli k replice vyjádření krajského soudu, neboť v něm nejsou uvedeny žádné nové skutečnosti nebo argumenty.

15. Poněvadž od ústního jednání nebylo možno očekávat další objasnění věci, Ústavní soud rozhodl ve věci bez jeho konání podle § 44 zákona o Ústavním soudu.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

16. Ústavní soud nejprve zkoumal, zda byly splněny procesní podmínky řízení před Ústavním soudem, přičemž zvláštní pozornost věnoval otázce přípustnosti ústavní stížnosti. Část ústavní stížnosti směřující proti v záhlaví citovanému usnesení krajského

soudu nečiní v tomto ohledu žádné potíže, neboť stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon poskytuje k ochraně jeho práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*). Posouzení přípustnosti té části ústavní stížnosti, jež směřuje proti jinému zásahu (postupu) krajského soudu ve věci vedené pod sp. zn. 5 T 2/2013 spočívajícího v nedůvodných průtahích při rozhodování o stěžovatelových žádostech o vrácení zajištěných obrazů, je však komplikovanější a vyžaduje podrobnější rozbor.

17. Především platí, že na průtahy v řízení je konstantní judikaturou Ústavního soudu nahlíženo jako na tzv. jiný zásah orgánu moci veřejné do ústavně garantovaných základních práv a svobod stěžovatele ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy a § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu [přiměřeně srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 391/07 ze dne 7. 8. 2007 (N 122/46 SbNU 151), bod 9; nález sp. zn. IV. ÚS 475/03 ze dne 22. 1. 2004 (N 7/32 SbNU 39)].

18. Dle judikatury Ústavního soudu dále platí, že k odstranění *trvajících* průtahů v soudním řízení slouží především právní úprava obsažená v zákoně o soudech a soudcích, konkrétně návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu (§ 174a citovaného zákona) nebo stížnost na průtahy v řízení (§ 168 citovaného zákona). Ústavní stížnost bude v těchto případech shledána přípustnou zásadně pouze za předpokladu, že stěžovatel využil shora uvedené procesní prostředky k ochraně svých základních práv, avšak orgány moci veřejné i navzdory tomu nesjednaly nápravu [nález sp. zn. III. ÚS 2979/09 ze dne 13. 5. 2010 (N 107/57 SbNU 377), bod 15 *in fine*; usnesení sp. zn. IV. ÚS 1151/14 ze dne 25. 6. 2014].

19. Poněkud odlišný přístup je Ústavním soudem volen v situaci, kdy stěžovatel namítá porušení svého ústavně garantovaného (procesního) práva na projednání věci bez zbytečných průtahů a těžiště ústavní stížnosti spočívá v kritice délky soudního řízení, jež však v době podání ústavní stížnosti již bylo pravomocně *ukončeno*. Ústavní stížnost je v tomto případě považována za přípustnou zpravidla jenom tehdy, využil-li stěžovatel k ochraně svého základního práva, jež bylo narušeno neodůvodněnými průtahy v již skončeném (soudním) řízení, všechny procesní prostředky podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpovědnosti státu za škodu“). Ustanovení § 13 odst. 1 zákona o odpovědnosti státu za škodu totiž umožňuje stěžovateli, aby se domáhal mj. náhrady škody za nesprávný úřední postup spočívající v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě [srov. nález sp. zn. III. ÚS 2979/09, cit. výše, body 16 a 18; nález sp. zn. IV. ÚS 628/03 ze dne 14. 9. 2004 (N 128/34 SbNU 301)]. Ústavní stížnost je tudíž zásadně možno podat až proti rozhodnutí obecných soudů o stěžovatelově žalobě podle zákona o odpovědnosti státu za škodu.

20. Nyní posuzovaná ústavní stížnost je nicméně značně specifická a zcela se vymyká standardním případům, v nichž je namítáno porušení práva stěžovatele na projednání věci bez zbytečných průtahů, ať již v době podání ústavní stížnosti ukončených, nebo trvajících. To se pochopitelně musí promítnout i do oblasti posouzení přípustnosti stěžovatelovy ústavní stížnosti.

21. Zaprvé, Ústavní soud zdůrazňuje, že na rozdíl standardních ústavních stížností brojících proti (trvajícím nebo ukončeným) průtahům v řízení není v nyní posuzované

věci zřejmé ani to, zda měl krajský soud povinnost rozhodnout o žádostech stěžovatele, zda mohly vůbec v důsledku postupu krajského soudu vzniknout průtahy v řízení, v jakém časovém rámci měl eventuálně krajský soud rozhodnout, zda tak učinil a případně kdy tak učinil. Stručně řečeno, v nyní posuzované věci panuje značná nejistota ve vztahu k těm nejzákladnějším otázkám podmiňujícím možnost stěžovatele domáhat se ochrany svých práv jinými způsoby než prostřednictvím ústavní stížnosti. Pokud by Ústavní soud bez dalšího odkázal stěžovatele buď na řízení podle zákona o soudech a soudcích, nebo na řízení podle zákona o odpovědnosti státu za škodu s tím, že až po vyčerpání těchto procesních prostředků nápravy by mohla být jeho ústavní stížnost považována za přípustnou dle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, s největší pravděpodobností by jej odkázal na řízení neposkytující efektivní ochranu jeho základním právům. Za tohoto stavu tudíž Ústavní soud nemohl s žádoucí jistotou dospět k závěru, že stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv, protože za takové prostředky lze považovat výhradně prostředky umožňující efektivní obranu proti zásahu do ústavně zaručených práv [přiměřeně srov. nálezn sp. zn. I. ÚS 180/03 ze dne 2. 3. 2004 (N 32/32 SbNU 293), část. I]. Nyní posuzovanou ústavní stížnost proto nelze považovat za nepřipustnou z důvodu nevyčerpání všech procesních prostředků nápravy, které měl stěžovatel k dispozici.

22. Zadruhé, jak již bylo naznačeno výše, v důsledku zásadních formálních nedostatků ústavní stížnosti napadeného usnesení krajského soudu není zřejmé, zda bylo ke dni podání ústavní stížnosti rozhodnuto o všech žádostech stěžovatele o vrácení zajištěných obrazů. Rovněž není zřejmé ani to, zda přinejmenším v době podání ústavní stížnosti trval zásah do základních práv stěžovatele, zda byl tento zásah ukončen nebo zda se jednalo o situaci, jež je v teorii a praxi ústavního soudnictví označována jako tzv. mootness (tedy stav, kdy spor zcela odezněl a pozbyl na aktuálnosti). Krajský soud totiž v napadeném usnesení neuvedl, o čem rozhodoval, a v záhlaví rozhodnutí pouze lakonicky poznamenal, že „*předseda senátu Krajského soudu v Plzni rozhodl dne 18. červa 2018 ve věci obž. P. K. a spol., takto: Podle § 78 odst. 7 trestního řádu se zamítá žádost pošk. JUDr. P. H. o vrácení věcí – obrazů*“ signovaných tam uvedenými jmény a názvy; tento zásadní nedostatek nebyl napraven ani ve zbylé části rozhodnutí. Za uvedené procesní situace je dle Ústavního soudu nutno zvolit výklad napadeného usnesení krajského soudu, jež je nejvstřícnější k ochraně základních práv stěžovatele. Jelikož nic v napadeném usnesení krajského soudu nenasvědčuje tomu, že uvedený soud rozhodl o všech žádostech stěžovatele o vrácení zajištěných obrazů, Ústavní soud má za to, že ke dni podání ústavní stížnosti nebylo rozhodnuto přinejmenším o jedné ze stěžovatelových žádostí a zásah do jeho základních práv pořád trval. Ústavní stížnost tudíž nemůže být odmítnuta ani z tohoto důvodu.

23. Nad rámec toho Ústavní soud pro úplnost dodává, že k ukončení zásahu do základních práv stěžovatele došlo až v době po podání ústavní stížnosti v důsledku přijetí usnesení krajského soudu ze dne 19. 3. 2019 č. j. 5 T 2/2013-13644 ve spojení s usnesením vrchního soudu ze dne 13. 3. 2020 č. j. 5 To 66/2019-13760, jimiž bylo rozhodnuto o vrácení zajištěných obrazů stěžovateli a dalším osobám. To se však projevilo pouze ve formulaci výrokové části tohoto nálezu, nikoli v posouzení přípustnosti stěžovatelovy ústavní stížnosti (srov. nálezn sp. zn. III. ÚS 2952/16, cit. výše).

24. S ohledem na shora řečené Ústavní soud konstatuje, že nyní posuzovaná ústavní stížnost je přípustná jak ve vztahu k napadenému usnesení, tak ve vztahu k napadenému

postupu krajského soudu. Ústavní soud rovněž uzavírá, že byly splněny i další procesní předpoklady řízení podle zákona o Ústavním soudu.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

25. Po zevrubném posouzení věci dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

26. Úvodem je však vhodné připomenout, že Ústavní soud je při přezkumu vázán pouze petitum ústavní stížnosti, nikoliv jejím právním zdůvodněním [přiměřeně srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2778/19 ze dne 5. 11. 2019, bod 13; nález sp. zn. II. ÚS 3764/12 ze dne 13. 5. 2014 (N 91/73 SbNU 517), bod 22; nález sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 1. 2008 (N 14/48 SbNU 145), bod 25; nález sp. zn. IV. ÚS 787/06 ze dne 29. 1. 2007 (N 16/44 SbNU 201), bod 33]. Je-li respektován rozsah petitu ústavní stížnosti, Ústavnímu soudu nic nebrání v tom, aby přezkoumal ústavnost napadeného rozhodnutí a postupu krajského soudu nejen prizmatem skutečností a argumentů předestřených stěžovatelem, nýbrž také prizmatem jiných, v ústavní stížnosti nenamítaných skutečností.

27. Ústavní soud se tak při přezkumu ústavnosti postupu a v záhlaví citovaného usnesení krajského soudu zaměřil na tři klíčové oblasti. Nejprve zkoumal ústavnost postupu krajského soudu při vyřizování stěžovatelových žádostí o vrácení zajištěných obrazů, a to především z pohledu dostupnosti efektivních procesních prostředků nápravy, vzniku nároku na to, aby o stěžovatelových žádostech bylo rozhodnuto v určitém časovém rámci, a následného plynutí času (v podrobnostech viz níže, část V. 1.). Dále Ústavní soud přezkoumával ústavní konformitu napadeného usnesení krajského soudu z pohledu celkové délky zajištění obrazů (v podrobnostech viz níže, část V. 2.). Nakonec se Ústavní soud zabýval otázkou formálních a obsahových náležitostí napadeného usnesení krajského soudu. Zvláštní důraz byl přitom kladen na to, zda je napadené usnesení souladné s ústavně zakotveným zákazem libovůle a požadavkem řádného odůvodnění rozhodnutí. Obecně totiž platí, že čím delší dobu je orgány činnými v trestním řízení zajištěn majetek jednotlivce a omezena jeho možnost s tímto majetkem volně disponovat a užívat jej, tím vyšší je potřeba odůvodnit nezbytnost a přetrvávající legitimitu tohoto postupu (v podrobnostech viz níže, část V. 3.).

V. 1. Dostupnost procesních prostředků nápravy a časové aspekty postupu krajského soudu při vyřizování stěžovatelových žádostí o vrácení zajištěných věcí

28. Ústavní soud dospěl k závěru, že jiným zásahem (postupem) krajského soudu ve věci vedené pod sp. zn. 5 T 2/2013 bylo porušeno stěžovatelovo právo na ochranu vlastnictví dle č. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě, jakož i jeho právo na projednání věci bez průtahů a v přiměřené lhůtě dle čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

29. Stěžovatel v nyní posuzované ústavní stížnosti především namítá, že krajský soud svým usnesením a/nebo postupem porušil jeho právo na ochranu vlastnictví a právo na projednání věci v přiměřené lhůtě, když o jeho žádostech o vrácení zajištěných obrazů nerozhodl neodkladně, jak mu jasně ukládal § 78 odst. 7 trestního řádu. Tato linie argumentace je však problematická hned z několika důvodů. *Zaprvé*, stěžovatel nijak nereflektuje skutečnost, že současné znění § 78 odst. 7 trestního řádu, na němž je celá jeho argumentace vystavěna, bylo do trestního řádu vneseno až novelizujícím zákonem

č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „zákon č. 55/2017 Sb.“). Uvedený novelizující zákon nabyl účinnost dne 18. 3. 2017, tedy až přibližně čtyři roky po podání první ze stěžovatelových žádostí o vrácení obrazů, adresovaných krajskému soudu. *Zadruhé*, stěžovatel poněkud nepřehledným způsobem směšuje argumentaci stran protiústavnosti napadeného usnesení s argumentací stran protiústavnosti postupu krajského soudu, a to v odůvodnění i v petitu ústavní stížnosti (v podrobnostech viz výše, bod 3). Ústavní soud proto zdůrazňuje, že postup krajského soudu spočívající v jeho nečinnosti při rozhodování o přinejmenším jedné ze stěžovatelových žádostí o vrácení zajištěných obrazů může být přezkoumáván pouze jako tzv. jiný zásah krajského soudu do základních práv stěžovatele (v podrobnostech viz výše, bod 17).

30. Ústavní soud proto, jsa vázán pouze petitem ústavní stížnosti (v podrobnostech viz výše, bod 26), zkoumal ústavnost postupu krajského soudu ve věci vedené pod sp. zn. 5 T 2/2013 i optikou stěžovatelem nenamítaných skutečností a argumentů.

31. Právní úprava prodělala v rozhodném období – tj. ode dne podání první krajskému soudu adresované žádosti o vrácení zajištěných obrazů v roce 2013 do ukončení jejich zajištění a tudíž i do definitivního ukončení zásahu do základních práv stěžovatele v roce 2020 – značný vývoj. Ústavní soud proto považuje za vhodné tuto právní úpravu shrnout. Do dne 17. 3. 2017 bylo obecné pravidlo pro vrácení věcí důležitých pro trestní řízení – v rámci tehdejší terminologie chápaných jako tzv. věcí doličných – upraveno v § 80 odst. 1 větě první trestního řádu. Dle uvedeného ustanovení platilo, že „*není-li věci, která byla podle § 78 vydána nebo podle § 79 odňata, k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabrání, vrátí se tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata.*“ Trestní řád tudíž neobsahoval výslovně zakotvené pravidlo, že stěžovatel je oprávněn žádat o vrácení zajištěné věci a příslušný orgán je povinen rozhodnout o této žádosti v určitém časovém rámci. Tehdejší právní úprava naopak ponechávala orgánům činným v trestním řízení mimořádně široký prostor pro uvážení, kdy a za jakých podmínek dojde k vrácení věci zajištěné pro důkazní účely. Možnost žádat o vrácení zajištěné věci, příp. o zrušení nebo omezení jejího zajištění a povinnost příslušných orgánů rozhodnout o této žádosti v určité lhůtě byla v době do dne 17. 3. 2017 výslovně zakotvena pouze u tzv. zvláštních forem zajištění věci, k nimž patří zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a trestního řádu), zajištění dalších finančních prostředků (§ 79b trestního řádu), zajištění zaknihovaných cenných papírů (§ 79c trestního řádu), zajištění nemovitosti (§ 79d trestního řádu) a zajištění jiné majetkové hodnoty (§79e trestního řádu). To se změnilo přijetím novelizujícího zákona č. 55/2017 Sb. Teprve s účinností ode dne 18. 3. 2017 bylo do § 78 odst. 7 trestního řádu vloženo pravidlo, že „*osoba, která byla věc zajištěna (pro důkazní účely – pozn.), má právo kdykoli žádat o vrácení takové věci. O takové žádosti musí orgán činný v trestním řízení uvedený v odstavci 1 neodkladně rozhodnout (...).*“

32. V kontextu nyní posuzované ústavní stížnosti lze konstatovat, že do nabytí účinnosti novelizujícího zákona č. 55/2017 Sb. existovala v trestním řádu teleologická mezera (srov. MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 225-229). Jejím důsledkem bylo, že – striktně formalisticky vzato – příslušné orgány činné v trestním řízení neměly výslovně stanovenou povinnost rozhodnout o stěžovatelově žádosti o vrácení zajištěných věcí, natožpak rozhodnout o ní neodkladně.

33. Ústavní soud proto zvažoval, zda tato mezera v trestním řádu způsobovala protiústavní důsledky. Předně je třeba vyjít z toho, že obrazy, které byly zajištěny orgány činnými v trestním řízení podle § 78 odst. 1 trestního řádu (ve znění účinném do 17. 3. 2017), jsou „majetkem“ ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „dodatkový protokol k Úmluvě“). Samotné zajištění obrazů je pak nutno chápat jako zásah do stěžovatelova ústavně garantovaného práva na ochranu vlastnictví, neboť obsahem tohoto práva je mj. oprávnění věc užívat a disponovat s ní [srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 267/03 ze dne 15. 4. 2004 (U 18/33 SbNU 401)]. Z ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva přitom plyne, že dojde-li v důsledku jednání orgánů moci veřejné k zásahu do práva jednotlivce na ochranu majetku, státu vzniká pozitivní závazek zabezpečit, že dotčená osoba bude mít k dispozici efektivní prostředek nápravy, respektive ochrany před potenciálně svévolnými nebo nepřiměřenými zásahy do jejích Úmluvou garantovaných práv (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Hasan a Chaush proti Bulharsku ze dne 26. 10. 2000 č. 30985/96, § 84). Z práva na pokojné užívání majetku dle čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě proto vyplývá, že *„každý zásah do pokojného užívání majetku musí být doprovázen procesními zárukami poskytujícími dotčené fyzické nebo právnické osobě přiměřenou možnost obrátit se v dané věci na příslušný orgán a účinně napadnout opatření zasahující do práv tímto ustanovením zaručených“* (rozsudek ESLP ve věci Forminster Enterprises Limited proti České republice ze dne 9. 10. 2008 č. 38238/04, § 69; rozsudek ESLP ve věci Jokela proti Finsku ze dne 21. 5. 2002 č. 28856/95, § 45).

34. Trestní řád před nabytím účinnosti novelizujícího zákona č. 55/2017 Sb. ovšem stěžovateli žádný takový efektivní procesní prostředek nápravy neposkytoval. Dle Ústavního soudu tento nedostatečný stav právní úpravy porušoval princip bezrozpornosti právního řádu a bez jakéhokoliv logického důvodu zbavoval osoby, jejichž majetek byl zajištěn „pouze“ pro důkazní účely (tj. nikoli dle ustanovení upravujících tzv. zvláštní formy zajištění věci), všech právních záruk zajišťujících možnost efektivní procesní obrany před potenciálně svévolnými nebo nepřiměřenými zásahy orgánů činných v trestním řízení do jejich základního práva na ochranu vlastnictví dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě. Současně tím stát, resp. zákonodárce nerespektoval procedurální pozitivní závazky plynoucí z práva na ochranu vlastnictví. Ústavní soud proto nemohl než konstatovat, že výše popsaná mezera v trestním řádu byla protiústavní.

35. Závěr o protiústavnosti uvedené mezery v trestním řádu lze ostatně podpořit také odkazem na důvodovou zprávu k novelizujícímu zákonu č. 55/2017 Sb. V ní stojí, že § 78 trestního řádu, ve znění účinném do 17. 3. 2017, negarantoval dostatečnou právní ochranu osob, jejichž věc byla zajištěna jako věc důležitá pro trestní řízení, a to především pokud jde o dostupnost opravných prostředků (důvodová zpráva k novelizujícímu zákonu č. 55/2017 Sb. dostupná z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=753&ct1=0>). I samotný zákonodárce tudíž seznal, že tehdejší právní úprava byla nevyhovující a rozporná s právy jednotlivců.

36. Tuto protiústavní mezera, která existovala v trestním řádu do nabytí účinnosti novelizujícího zákona č. 55/2017 Sb., je dle Ústavního soudu nutno překlenout prostřednictvím analogie zákona (*analogia legis*), tedy použitím určitého ustanovení právního předpisu na obdobný případ, který tento právní předpis výslovně neupravuje (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 121/12 ze dne 8. 10. 2012). Nejde přitom o použití analogie

nepřípustné, neboť „zatímco užití analogie v trestním právu hmotném je ovládáno jednoznačnou zásadou zákazu analogie in malam partem (k tíži pachatele), v trestním právu procesním je analogie zpravidla přípustná“ (ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 51 – 52). Navíc v nyní posuzované věci se jedná o analogii ve prospěch stěžovatele (poškozeného), jež nemá žádný přímý dopad na práva obviněných.

37. V návaznosti na shora uvedené Ústavní soud zvažoval, zda byl v rozhodné době v trestním právu procesním zakotven právní institut, jenž by byl s to zaplnit předmětnou protiústavní mezeru v trestním řádu. Z pohledu nyní posuzované věci se jako nejvhodnější a obsahově nejbližší ustanovení jeví § 79d odst. 8 trestního řádu, ve znění účinných do 17. 3. 2017, v němž byl upraven postup při vyřizování žádostí o zrušení nebo omezení zajištění nemovitosti. Uvedené ustanovení se přitom neaplikovalo pouze na zrušení nebo omezení zajištění nemovitosti, nýbrž přiměřeně také na zajištění jiné majetkové hodnoty (§ 79e odst. 7 trestního řádu) nebo náhradní hodnoty (§ 79f trestního řádu). Zákonodárce v citovaném ustanovení upravil jak právo osoby podat žádost o zrušení nebo omezení zajištění předmětné věci nebo hodnoty, tak i povinnost příslušného orgánu rozhodnout o ní bezodkladně.

38. Navíc, ač se mohou nemovitosti zajištěné dle § 79d trestního řádu a zpravidla movité doličné věci zajištěné dle § 78 trestního řádu jevit z jednoho právního pohledu jako zcela nesrovnatelné objekty regulace, Ústavní soud má za to, že v kontextu nyní posuzované ústavní stížnosti se nejedná o srovnávání nesrovnatelného. Na jedné straně tudíž lze uznat, že právní povaha nemovitostí (§ 498 odst. 1 občanského zákoníku), důvod (§ 79d odst. 1 trestního řádu, ve znění účinném do 17. 3. 2017) a způsob jejich zajištění (§ 79d odst. 2 trestního řádu, ve znění účinném do 17. 3. 2017), příp. způsob jejich navrácení majiteli (§ 79d odst. 8 trestního řádu, ve znění účinném do 17. 3. 2017) se může lišit od právní povahy zpravidla movitých doličných věcí, důvodu a způsobu jejich zajištění a způsobu jejich vrácení. Na druhé straně je však nezbytné zdůraznit, že bez ohledu na důvod zajištění nebo na to, zda je v trestním řízení zajištěna věc nemovitá nebo movitá, je potenciál tohoto zajištění zasáhnout nebo porušit základní právo jednotlivce na ochranu vlastnictví srovnatelný. Srovnatelný pak je i pozitivní závazek státu poskytnout jednotlivci procesní prostředek ochrany jeho práva na ochranu vlastnictví (v podrobnostech viz výše, bod 33). Z pohledu vyřizování žádosti o vrácení zajištěné věci, resp. o zrušení nebo omezení jejího zajištění se tudíž jedná o instituty podobné a srovnatelné, nikoli o příslovečné míchání jablek s hruškami.

39. Stručně shrnuto, při plném respektu k možným odlišnostem lze dle Ústavního soudu uzavřít, že do nabytí účinnosti novelizujícího zákona č. 55/2017 Sb. plynula krajskému soudu z čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě při vyřizování stěžovatelovy žádosti o vrácení obrazů zajištěných podle § 78 odst. 1 trestního řádu povinnost analogicky aplikovat § 79d odst. 8 trestního řádu (ve znění účinném do 17. 3. 2017) a o stěžovatelově žádosti rozhodnout bezodkladně. Po nabytí účinnosti citovaného novelizujícího zákona pak krajskému soudu plynula obsahově obdobná povinnost přímo z nově formulovaného § 78 odst. 7 trestního řádu. Zbývá proto posoudit, zda krajský soud tuto povinnost dodržel.

40. Jak v této souvislosti správně podotýká stěžovatel, lhůtu „neodkladně“ (případně její obsahové ekvivalenty „neprodleně“, „bezodkladně“, „bez zbytečného odkladu“ apod.) zákonodárce používá často nejen v trestním řádu, ale i v dalších předpisech

veřejného nebo soukromého práva, a většinou je určena ke splnění určité povinnosti nebo k uskutečnění právního úkonu (jednání). Jelikož takto slovně vymezená lhůta přímo neurčuje, v jakém konkrétním časovém rámci je třeba plnit povinnost nebo jinak konat, je nutno uzavřít, že jde o neurčitou lhůtu. Současně je však z jejího slovního vymezení nutno dovodit, že se jedná o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění určité povinnosti nebo učinění právního úkonu (přiměřeně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013 sp. zn. 32 Cdo 2484/2012; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012 sp. zn. 23 Cdo 113/2012; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010 sp. zn. 25 Cdo 4634/2008). Zpravidla se bude jednat o lhůtu v řádu dnů nebo maximálně týdnů (přiměřeně srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008 č. j. 6 As 1/2008 – 48; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010 č. j. 9 Afs 20/2010-74), přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle konkrétního případu (*ad hoc*) v závislosti na naléhavosti věci, významu dotčených základních práv nebo právních zájmů stěžovatele a účelu, který má být konkrétním ustanovením za pomoci tohoto pojmu dosažen. Pod lhůtou „neodkladně“ však rozhodně nelze rozumět lhůtu dosahující délku mnoha měsíců nebo dokonce let. Zbývá jen dodat, že požadavek bezodkladnosti příslušného rozhodování tu plyne již ze základních atributů materiálního právního státu vycházejících z čl. 1 odst. 1 Ústavy, a z nich je nutno dovodit též zdrženlivost zásahů orgánů veřejné moci do základních práv jednotlivců v trestním řízení.

41. To, že výše rozvedené úvahy nebyly ani v období před nabytím účinnosti novelizujícího zákona č. 55/2017 Sb., natožpak po nabytí jeho účinnosti, nijak ojedinělé nebo překvapivé, lze ilustrovat poukazem na postup policejního orgánu při vyřizování stěžovatelovy první žádosti o vrácení zajištěných věcí (v podrobnostech viz výše, bod 5). Stěžovatel v srpnu 2011, tedy několik let před předmětnou novelou trestního řádu, zaslal policejnímu orgánu žádost o vrácení obrazů. Ten o ní rozhodl přibližně ve lhůtě jednoho měsíce ode dne podání a své rozhodnutí odůvodnil stručným, avšak s ohledem na skutkové okolnosti případu a tehdejší stav trestního řízení zcela dostatečným způsobem. Policejní orgán tak na rozdíl od krajského soudu postupoval s náležitým respektem k právům stěžovatele (čl. 1 odst. 1 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny) a dbal jak své povinnosti projednávat věci urychleně bez zbytečných průtahů (čl. 38 odst. 2 Listiny; § 2 odst. 4 trestního řádu), tak i zásady, že řízení v trestních věcech musí být vedeno s potřebnou ohleduplností k poškozenému a jeho právům (§ 2 odst. 15 trestního řádu).

42. S ohledem na skutkové okolnosti nyní posuzované věci nelze než konstatovat, že krajský soud zásadním způsobem porušil stěžovatelovo právo na ochranu vlastnictví dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě a právo na projednání věci bez zbytečných průtahů v přiměřené lhůtě dle čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. O stěžovatelových žádostech o vrácení zajištěných obrazů krajský soud rozhodl nikoli neodkladně, nýbrž po mnoha letech (je-li délka řízení počítána ode dne podání první žádosti stěžovatele o vrácení obrazů), resp. mnoha měsících od jejich podání (je-li délka řízení počítána ode dne podání poslední žádosti stěžovatele o vrácení obrazů). Postup krajského soudu v řízení vedeném pod sp. zn. 5 T 2/2013 navíc nelze vykládat jako nevědomé a snad i pochopitelné přehlédnutí jediného podání v právně a skutkově relativně komplikovaném řízení, nýbrž jako projev dlouhotrvající a vědomé libovůle (zejm. s ohledem na to, že stěžovatel se o věc zajímal, urgoval ji a krajskému soudu opakovaně zasílal žádosti o vrácení zajištěných obrazů) a systematického ignorování základních práv a legitimních zájmů nejen stěžovatele, nýbrž také dalších osob (ze spisu obecných soudů totiž plyne, že stěžovatel nebyl jedinou osobou, jejíž žádosti o vrácení

zajištěných věci byly dlouhodobě přehlíženy). Pro srovnání pak Ústavní soud poukazuje na nález ve věci sp. zn. III. ÚS 2952/16, cit. výše, v němž byl za hrubě nezákonný a protiústavní označen postup, kdy bylo o žádosti se srovnatelným obsahem rozhodnuto až po třech letech od jejího podání.

43. Ústavní soud s ohledem na shora řečené uzavírá, že v demokratickém právním státě založeném na úctě k základním právům jednotlivce (čl. 1 odst. 1 Ústavy) je nezbytné, aby orgány moci veřejné vždy volily takový výklad právních norem a aplikovaly je takovým způsobem, který bude v maximální možné míře respektovat základní práva jednotlivce a šetřit jejich smysl a podstatu (čl. 4 odst. 4 Listiny). Každý (citelnější) zásah do základních práv musí být doprovázen efektivními procesními zárukami umožňujícími dotčené osobě, aby se domohla nápravy. Pokud platná a účinná právní úprava výslovně nezakotvuje vhodné procesní záruky k ochraně základního práva jednotlivce a neposkytuje mu nárok na to, aby bylo o jeho žádosti o sjednání nápravy rozhodnuto k přiměřené lhůtě, je z ústavního hlediska nezbytné využít existující právní instituty, které jsou s to poskytnout stěžovatelovým základním právům náležitou ochranu a případně zaplnit protiústavní mezeru v zákoně nebo právu. Tohoto cíle lze dosáhnout rozličnými prostředky, k nimž mimo jiné patří ústavně konformní interpretace podústavního práva, analogická aplikace obsahově blízkých ustanovení příslušného zákona (*analogia legis*) nebo, je-li to nutné, obecných zásad daného právního odvětví (*analogia iuris*). Odchýlení se od doslovného znění zákona nebo vyplnění mezery zde není v rozporu s logikou systému práva a postavením moci soudní v systému dělby moci v České republice, zejména s posláním soudů právo dotvářet, nikoli tvořit.

44. Jak je totiž dobře známo z judikatury Ústavního soudu, obecné soudy nejsou absolutně vázány doslovným zněním zákona a mohou se od něj odchýlit, vyžaduje-li to ochrana a respekt k účelu zákona, ústavně garantovaným základním právům jednotlivce a ústavněprávním principům a hodnotám [nález sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.)]. Při rozhodování v složitých a netypických případech je nezbytné, aby orgány moci veřejné učinily vše pro jejich spravedlivé řešení [nález sp. zn. II. ÚS 1242/18 ze dne 16. 10. 2018 (N 171/91 SbNU 145), bod 31]. Nad každým utvářením soudního rozhodnutí se totiž klene dvojí imperativ – rozhodnutí musí být nejen zákonné, ale především spravedlivé. Úkolem soudu je rozpoznat spravedlnost skrze zákon [nález sp. zn. IV. ÚS 1241/12 ze dne 13. 3. 2013 (N 42/68 SbNU 425), body 14-15].

V. 2. Přiměřenost celkové délky zajištění obrazů pro důkazní účely

45. S ohledem na délku doby, po kterou byly stěžovatelovy obrazy zajištěny (přibližně deset let), Ústavní soud konstatuje, že i v této oblasti došlo k porušení stěžovatelova základního práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě.

46. Jelikož se stěžovatelova ústavní stížnost týká problematiky dočasných majetkových zajišťovacích institutů, k nimž patří také zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, Ústavní soud připomíná, že při přezkumu jejich ústavnosti vychází z jejich smyslu a účelu. Majetkové zajišťovací instituty mohou v trestním řízení napomáhat řádnému objasnění věci (to platí především pro zajištění věcí doličných), prevenci a potlačování závažné, zpravidla hospodářské, kriminality a zajištění nároků poškozených (to platí především pro zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti). Z povahy věci se jedná o

instituty dočasné, jejichž podstatou není trvalé odejmutí daných prostředků nebo věcí majiteli, ale omezení jeho práva disponovat s nimi tak, aby nemohlo dojít k jejich znehodnocení, ztrátě nebo zneužití. Jde tak sice o omezení vlastnického práva dotčených osob, avšak v rámci výluky z ochrany vlastnictví, jež je při zachování zákonem stanovených podmínek považována za legitimní a přiměřenou cíli sledovanému právní úpravou, jímž je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání pachatelů, jakož i snaha v co nejvyšší možné míře eliminovat škodu způsobenou případnou trestnou činností a zajistit nároky poškozených (nález sp. zn. III. ÚS 2952/16, cit. výše, bod 20).

47. Dočasné povaze majetkových zajišťovacích institutů odpovídá i rozsah přezkumné činnosti Ústavního soudu, která je obecně relativně omezená. Ústavní soud zkoumá, zda má rozhodnutí o zajištění majetku zákonný podklad (2 odst. 2 Listiny), zda bylo vydáno příslušným orgánem (čl. 2 odst. 2 a čl. 38 odst. 1 Listiny) a zda není projevem libovůle (čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny) [nález sp. zn. II. ÚS 3662/14 ze dne 20. 10. 2015 (N 187/79 SbNU 121), bod 17]. Nad rámec toho však Ústavní soud dovodil, že ústavnost zajištění majetku pro účely trestního řízení má i jisté časové limity a nemůže trvat libovolně dlouho. S narůstajícím časem se totiž dočasnost zajišťovacího institutu relativizuje a je třeba ji posuzovat mnohem přísněji [srov. nález sp. zn. II. ÚS 1367/17 ze dne 13. 3. 2018 (N 46/88 SbNU 623), bod 20]. U mnohaletých zajištění majetku může postupem času docházet k negaci dočasné, zatímní povahy zajišťovacích institutů, jakož i k neproporcionálnímu zásahu do vlastnického práva jednotlivce dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě. Plynutím času ubývá legitimita omezení základních práv ve prospěch veřejného zájmu na naplnění účelu trestního řízení a zesiluje se potřeba chránit základní práva jednotlivce před nepřiměřenými zásahy ze strany státu [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 1396/07 ze dne 19. 3. 2009 (N 62/52 SbNU 609); nález sp. zn. II. ÚS 642/07 ze dne 30. 1. 2008 (N 25/48 SbNU 291), body 13-16].

48. Při posuzování přiměřenosti doby zajištění je dle judikatury Ústavního soudu nutno uvážit především tři kritéria. Zaprvé je nutno posoudit samotnou délku trvání zajištění a její příčiny, totiž zda je dána objektivní složitostí věci či uplatňováním procesních práv (nebo snad dokonce obstrukcemi) ze strany účastníků řízení, anebo naopak neodůvodněnými průtahy a pochybeními ze strany orgánů činných v trestním řízení. Zadruhé je nezbytné posoudit, jaký vliv má průběh řízení na sílu argumentů, kterými je potřeba zajištění podepírána, totiž zda se jeho důvodnost jeví být potvrzována dosavadním vývojem v trestním řízení či naopak. Zatřetí, Ústavní soud musí přihlídnout i k tomu, jak intenzivní zásah představovalo dané zajištění pro stěžovatele (nález sp. zn. III. ÚS 2952/16, cit. výše, bod 21).

49. K prvnímu naznačenému okruhu otázek Ústavní soud poznamenává, že zajištění stěžovatelových obrazů trvalo bezmála deset let (od roku 2010 do roku 2020), tedy po nemalou část doposud zcela neukončeného trestního řízení vedeného proti tam specifikovaným obviněným. Předmětné trestní řízení na jedné straně lze charakterizovat jako komplikovanější jak po skutkové, tak i po právní stránce, neboť posuzovaná trestná činnost byla sofistikovaná, rozsáhlá a týkala se poměrně specifické oblasti lidské činnosti (obchodu s uměním). Rovněž lze uznat, že zejména v počátečních fázích zajištění stěžovatelových obrazů mohlo docházet k jistým omluvitelným prodlevám, neboť obrazy bylo nutno podrobit náročnému znaleckému zkoumání za účelem určení, zda se jedná o doposud neobjevená pravá díla světoznámých umělců nebo o falzifikáty vyhotovené obviněnými osobami. Na druhé straně z vyžádaného spisu obecných soudů plyne, že

v řízení docházelo k nemalým průtahům a znalecké zkoumání stěžovatelových obrazů bylo ukončeno již před více lety. Navíc od ukončení znaleckého zkoumání až do doby, kdy došlo k jejich vrácení stěžovateli, se s obrazy prakticky nic nedělo a orgány činné v trestním řízení patrně nečinily žádné úkony vyžadující fyzické zajištění obrazů. Ústavní soud proto uzavírá, že ač lze jistou část délky zajištění obrazů ospravedlnit vyšší složitostí věci, značnou část jejich téměř desetiletého zajištění lze vysvětlit pouze liknavostí krajského soudu.

50. K druhému okruhu otázek, k němuž má být dle judikatury přihlédnuto, Ústavní soud uvádí, že další průběh řízení pouze potvrdil a zesílil závěr o nepřiměřenosti délky zajištění stěžovatelových obrazů. Především je nutno zdůraznit, že ačkoli krajský soud v ústavní stížnosti napadeném usnesení ze dne 18. 6. 2018 uvádí, že stěžovateli nebylo možné vrátit zajištěné obrazy, neboť až do právní moci meritorního rozhodnutí by mohla nastat potřeba jejich dalšího znaleckého zkoumání, k takové situaci nedošlo a nic ani nenaznačovalo tomu, že by krajský soud tuto možnost reálně zvažoval. Kurióznost postupu krajského soudu je pak podtržena jeho usnesením ze dne 19. 3. 2019 č. j. 5 T 2/2013-13644, jímž bylo rozhodnuto o vrácení zajištěných obrazů stěžovateli a dalším osobám. Jmenovaný soud v něm totiž nepřistoupil na návrh státní zástupkyně, aby byla majitelům zajištěných obrazů, včetně stěžovatele, uložena povinnost odstranit označení věcí nebo provést její změnu (zjednodušeně řečeno, odstranit falešné podpisy světoznámých umělců na předmětných obrazech), příp. omezit dispozici s nimi (§ 101 odst. 5 trestního řádu), neboť dospěl k závěru, že by se jednalo o „neadekvátně přísný“ zásah do vlastnického práva dotčených osob. Na jedné straně tedy krajský soud odůvodňoval přetrvávající potřebu zajištění obrazů tím, že by mohlo být potřebné jejich další znalecké zkoumání, a dále tím, že stěžovatel a další dotčené osoby odmítají uznat nepravost zajištěných obrazů a přizpůsobit tomu své jednání (tj. implicitně vyjadřoval obavu, že by mohlo dojít k znovuvedení těchto zfalšovaných obrazů do oběhu). Na druhé straně však tentýž soud po dobu mnoha let neprováděl takřka žádné úkony vyžadující fyzické zajištění obrazů, nijak nespécifikoval, na základě jakých skutečností dovodil, že může vzniknout potřeba jejich opětovného znaleckého zkoumání, nepřistoupil k opětovnému znaleckému zkoumání, jak tvrdil, a v usnesení o vrácení obrazů odmítl přijmout kterékoliv z navrhovaných opatření, jejichž účelem bylo zajistit, že předmětné zfalšované obrazy nebudou znovu uvedeny do oběhu jako pravé, neboť je považoval za neadekvátně přísné.

51. Nakonec k třetímu okruhu otázek, k nimž je dle judikatury nutno přihlédnout, Ústavní soud podotýká, že nyní posuzované zajištění stěžovatelových obrazů bylo intenzivním zásahem do jeho práva na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě. Ústavní soud zohlednil, že zajištění vedlo „pouze“ k dočasnému omezení výkonu stěžovatelova vlastnického práva, nikoli k jeho trvalému omezení nebo dokonce zbavení majetku. Současně ale nemohl přehlédnout, že stěžovatel byl zásadně omezen v dispozici se svým majetkem (obrazy) po dobu přibližně deseti let. Navíc v důsledku nekooperativního přístupu krajského soudu neměl po dobu několika let (přínejmenším od roku 2013 do roku 2018) povědomí o tom, v jakých podmínkách jsou jeho obrazy uloženy, jak je s nimi zacházeno, k jakým účelům jsou využívány a v jakém časovém horizontu lze očekávat jejich vrácení. Stěžovatel proto mohl oprávněně pociťovat zásah do svých základních práv jako intenzivní a nepřiměřený okolnostem. Navíc i prokazatelně nepravá umělecká díla by mohly být z pohledu stěžovatele věci zvláštní oblíbenosti, přičemž jejich význam nemusí být měřen pouze jejich tržní cenou, nýbrž

také penězi neměřitelným potěšením stěžovatele z jejich vlastnictví a estetické či emocionální hodnoty.

52. Na základě všech uvedených skutečností dospěl Ústavní soud k závěru, že celkovou délku zajištění předmětných obrazů je nutno považovat za nepřiměřenou a rozpornou s právem stěžovatele na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě.

V. 3. Respektování zákazu libovůle a řádnost odůvodnění rozhodnutí krajského soudu

53. Ústavní soud především připomíná svou konstantní judikaturu, podle níž z ústavně zaručeného práva stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy plyne mj. povinnost obecného soudu své rozhodnutí řádně odůvodnit, objasnit důvody a myšlenkové pochody, které jej vedly k jeho přijetí, a adekvátním, srozumitelným, racionálně logickým a dostatečně podrobným způsobem se vypořádat s námitkami a argumenty uplatněnými účastníky řízení. Požadavek řádného odůvodnění soudních rozhodnutí navíc nabývá na významu v případech, kdy přijetí rozhodnutí předcházelo nestandardní nebo z ústavněprávního hlediska (přinejmenším) sporný procesní postup soudu, jakož i v případech, kdy může mít dotčené rozhodnutí citelný dopad na ústavně zaručená základní práva jednotlivce. Citelný dopad rozhodnutí na základní práva jednotlivce je přitom nutno shledat vždy, je-li v důsledku přijetí rozhodnutí nadále pokračováno v déletrvajícím zajištění jeho majetku pro účely trestního řízení. Zcela nedostatečné či absentující odůvodnění rozhodnutí by mohlo být považováno až za projev libovůle soudu, zprostředkovaně zasahující do samotného substantivního práva dotčeného jednotlivce [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 3502/13 ze dne 17. 4. 2014 (N 63/73 SbNU 209), bod 15].

54. Ve světle shora uvedených ústavních kautel má Ústavní soud za to, že napadené rozhodnutí krajského soudu je v rozporu se základním právem stěžovatele na řádné odůvodnění rozhodnutí dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Extrémní stručnost a obsahové nedostatky odůvodnění vedou Ústavní soud k závěru, že uvedené rozhodnutí nelze než považovat za projev libovůle krajského soudu. V této souvislosti Ústavní soud opět připomíná, že napadené rozhodnutí bylo vydáno krajským soudem po přibližně osmi letech od zajištění stěžovatelových obrazů a po více než pěti letech od podání první krajskému soudu adresované žádosti o jejich vrácení. Za situace, kdy bylo po dobu mnoha let citelným způsobem zasahováno do práva stěžovatele na ochranu majetku a projednání věci v přiměřené lhůtě, vyžadovaly principy spravedlivého procesu, jakož i elementární slušnost, aby krajský soud přesvědčivým a dostatečně podrobným způsobem objasnil alespoň to, a) z jakých konkrétních důvodů nerozhodl, příp. nemohl rozhodnout o stěžovatelových žádostech dříve, b) jaké jsou aktuální důvody pro zajištění obrazů a jaký konkrétní cíl je zajištěním sledován, c) z jakého důvodu považuje krajský soud pokračující zajištění za legitimní a přiměřené postupně vzrůstající intenzitě zásahu do základních práv stěžovatele a d) v jakém časovém horizontu může stěžovatel očekávat vrácení obrazů. Ničím z toho se však krajský soud nezabýval. Naopak v odůvodnění je pouze specifikováno trestní řízení, v rámci něhož bylo rozhodnutí vydáno, a uvedeno, že žádosti stěžovatele nebylo možné vyhovět, neboť se „i nadále (...) jedná o věci důležité pro trestní řízení, byť dokazování u soudu prvního stupně je téměř u konce. Nicméně se jedná o věci, které měly být předmětem trestné činnosti a potřeba jejich případného odborného posuzování může nastat až do právní moci meritorního rozhodnutí.“ Jinými slovy, odůvodnění napadeného usnesení krajského soudu je v podstatě tvořeno pouze

označením trestního řízení, v rámci něhož bylo vydáno, parafrází textu zákona a dovětkem, že v blíže neurčené budoucnosti by teoreticky mohla nastat potřeba dalšího znaleckého zkoumání stěžovatelových obrazů. Tak stručné a obsahově vyprázdňené odůvodnění rozhodnutí považuje Ústavní soud s ohledem na skutkové okolnosti případu za projev libovůle krajského soudu a ústavně reprobovaný zásah do základních práv stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

VI. Závěr

55. Na základě všech výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že postupem krajského soudu při vyřizování stěžovatelových žádostí o vrácení zajištěných obrazů ve věci vedené pod sp. zn. 5 T 2/2013, jakož i v záhlaví citovaným usnesením krajského soudu bylo porušeno ústavně garantované právo stěžovatele na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě), právo na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě (čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a práva na řádné odůvodnění rozhodnutí (čl. 36 odst. 1 Listiny). V demokratickém právním státě založeném na úctě k základním právům jednotlivce je nepřijatelné, aby orgány moci veřejné po dobu celkem deseti let omezovaly základní práva stěžovatele, přičemž na jeho žádosti o sjednání nápravy reagovaly nejprve jejich mnohaletým vědomým přehlížením a následně pouhým paušálním, šablonovitým, formálně vadným a prakticky nijak neodůvodněným zamítavým rozhodnutím. Přesně to se však stalo v případě stěžovatele.

56. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu bez ústního jednání vyhověl ústavní stížnosti. Ve výrokové části konstatoval porušení základních práv stěžovatele v důsledku protiústavního zásahu (postupu) krajského soudu podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu, jakož i porušení základních práv stěžovatele napadeným usnesením krajského soudu, které podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

57. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že Ústavní soud rozhodl o nyní posuzované ústavní stížnosti v době, kdy již došlo k vrácení stěžovatelových zajištěných obrazů (v podrobnostech viz výše, bod 9). To mimo jiné znamená, že nález Ústavního soudu byl vydán v době, kdy jeho základní práva již nebyla bezprostředně porušována ani v důsledku protiústavního postupu, ani v důsledku ústavně nekonformního usnesení krajského soudu.

58. Ve vztahu k napadenému usnesení krajského soudu Ústavní soud připomíná, že obdobná problematika je řešena konstantní judikaturou vycházející ze stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 25/08 ze dne 6. 5. 2008 (ST 25/49 SbNU 673), které sjednotilo postup v těchto situacích [přiměřeně srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 24/17 ze dne 14. 11. 2017 (N 210/87 SbNU 429), bod 27]. Ústavní soud v této judikatuře dospěl k závěru, že je-li ústavní stížnost shledána důvodnou, nepostačuje ve výrokové části konstatovat porušení základních práv stěžovatele, nýbrž je nutno přistoupit také k zrušení napadeného rozhodnutí. Vyhovující rozhodnutí Ústavního soudu se totiž může projevat v právní sféře stěžovatele s ohledem na důvodnost namítaného zásahu do jeho základních práv, popřípadě při eventuální žádosti o odškodnění za nezákonné rozhodnutí podle zákona o odpovědnosti státu za škodu.

59. Ve vztahu k ústavní stížnosti napadenému jinému zásahu (postupu) krajského soudu Ústavní soud uvádí, že byť tento zásah v mezidobí již odezněl, dle konstantní judikatury lze vydat tzv. akademický výrok a pouze konstatovat porušení základních práv stěžovatele, aniž by bylo současně přikročeno k uložení zákazu pokračovat v porušování stěžovatelových základních práv nebo příkazu k obnovení stavu před porušením [nález sp. zn. III. ÚS 2952/16, cit. výše, bod 23; přiměřeně srov. také nález sp. zn. III. ÚS 2916/15 ze dne 28. 2. 2017 (N 35/84 SbNU 401), body 33-34; nález sp. zn. IV. ÚS 639/2000 ze dne 18. 5. 2001 (N 77/22 SbNU 157)]. Ústavní soud proto ve výrokové části nálezu přistoupil toliko ke konstatování porušení základních práv stěžovatele.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. listopadu 2020

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu